



VASTUVÕETUD TEKSTID

P8_TA(2019)0406

Õigusprogramm *I**

Euroopa Parlamendi 17. aprilli 2019. aasta seadusandlik resolutsioon ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse õigusprogramm (COM(2018)0384 – C8-0235/2018 – 2018/0208(COD))

(Seadusandlik tavamenetlus: esimene lugemine)

Euroopa Parlament,

- võttes arvesse komisjoni ettepanekut Euroopa Parlamendile ja nõukogule (COM(2018)0384),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 2, artikli 81 lõikeid 1 ja 2 ning artikli 82 lõiget 1, mille alusel komisjon esitas Euroopa Parlamendile ettepaneku (C8-0235/2018),
- võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 294 lõiget 3,
- võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee 18. oktoobri 2018. aasta arvamust¹,
- pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,
- võttes arvesse presidendi 25. jaanuari 2019. aasta kirja komisjonide esimeestele, mis käsitleb parlamendi lähenemisviisi 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku valdkondlike programmide suhtes,
- võttes arvesse nõukogu 1. aprilli 2019. aasta kirja Euroopa Parlamendi presidendile, mis kinnitab läbirääkimiste käigus kaasseadusandjate saavutatud ühiseisukohta,
- võttes arvesse kodukorra artiklit 59,
- võttes arvesse õiguskomisjoni ning kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni ühiseid nõupidamisi, mis viidi läbi kodukorra artikli 55 kohaselt,
- võttes arvesse õiguskomisjoni ja kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni

¹ ELT C 62, 15.2.2019, lk 178.

raportit ning eelarvekomisjoni, eelarvekontrollikomisjoni ning naiste õiguste ja soolise võrdsuslikkuse komisjoni arvamusi (A8-0068/2019),

1. võtab vastu allpool toodud esimese lugemise seisukoha²;
2. tuletab meelde oma 14. märtsi 2018. aasta resolutsiooni järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ja 2020. aasta järgse mitmeaastase finantsraamistiku suhtes võetava parlamendi seisukoha ettevalmistamise kohta³; kinnitab oma toetust kultuuri-, haridus-, meedia-, noorsoo-, spordi-, demokraatia-, kodakondsus- ja kodanikuühiskonna programmidele, mille puhul on selgelt avaldunud Euroopa lisaväärtus ja mis on toetusesaajate hulgas jätkuvalt populaarsed; kordab, et liit muutub tugevamaks ja sihikindlamaks ainult juhul, kui talle eraldatakse rohkem raha; nõuab seetõttu olemasolevate poliitikameetmete pidevat toetamist, liidu juhtprogrammide vahendite suurendamist ning lisaülesannete määramisel neile rahaliste lisavahendite eraldamist;
3. palub komisjonil ettepaneku uuesti Euroopa Parlamendile saata, kui komisjon asendab selle uue ettepanekuga, muudab seda oluliselt või kavatses seda oluliselt muuta;
4. teeb presidendile ülesandeks edastada Euroopa Parlamendi seisukoht nõukogule ja komisjonile ning liikmesriikide parlamentidele.

² Käesolev seisukoht asendab 13. veebruaril 2019. aastal vastuvõetud muudatusettepanekud (Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2019)0097).

³ Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2018)0075.

P8_TC1-COD(2018)0208

Euroopa Parlamendi seisukoht, vastu võetud esimesel lugemisel 17. aprillil 2019. aastal eesmärgiga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2019/..., millega kehtestatakse õigusprogramm

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 81 lõikeid 1 ja 2 ning artikli 82 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust¹,

pärast konsulteerimist Regioonide Komiteega,

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt²

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 on sätestatud: „Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.“ Artiklis 3 on täpsustatud, et „liidu eesmärk on edendada rahu, oma väärtusi ja oma rahvaste hüvangut“ ja et „liit austab oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust ning tagab Euroopa kultuuripärandi kaitse ja arendamise“. Neid väärtuseid on veelkord kinnitatud ja täpsustatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas (edaspidi „harta“) sätestatud õigustes, vabadustes ja põhimõtetes.

¹ ELT C 62, 15.2.2019, lk 178.

² Euroopa Parlamendi 17. aprilli 2019. aasta seisukoht. Hallil taustal tekst ei ole institutsioonidevaheliste läbirääkimiste raames kokku lepitud.

- (2) Tuleb jätkata nende õiguste ja väärtuste **aktiivset arendamist, kaitsmist**, edendamist ja tugevdamist, **nende** jagamist kodanike ja rahvaste vahel ning seadmist **ELi projektis** kesksel kohale, **kuna nende õiguste ja väärtuste kaitse nõrgenemine ükskõik millises liikmesriigis võib kahjustada kogu liitu**. Seepärast luuakse **ELi** eelarves uus õiguse, õiguste ja väärtuste fond, mis koosneb **kodanike, võrdõiguslikkuse**, õiguste ja väärtuste programmist ning õigusprogrammist. Ajal, mil Euroopa ühiskonnad seisavad silmitsi ekstremismi, radikalismi ja lõhenemisega **ning sõltumatu kodanikuühiskonna kahaneva ruumiga**, on varasemast veelgi tähtsam edendada, tugevdada ja kaitsta õigust, õigusi ja ELi väärtusi: inimõigusi, inimväärikuse austamist, vabadust, demokraatiat, võrdõiguslikkust, õigusriigi põhimõtet. Sellel on Euroopa poliitilisele, ühiskondlikule, kultuurilisele ja majanduselule sügav ja vahetu mõju. Olles osa uuest fondist, **aitab õigusprogramm ka edaspidi arendada liidu õigusruumi, mis põhineb õigusriigi põhimõttel, kohtusüsteemi sõltumatusel ja erapooletusel, vastastikusel tunnustamisel ja usaldusel, õiguskaitse kättesaadavusel ja piiriülesel koostööl. Kodanike, võrdõiguslikkuse**, õiguste ja väärtuste programm **koondab** enda alla Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 1381/2013³ aastateks 2014–2020 loodud õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi ning nõukogu määrusega (EL) nr 390/2014⁴ loodud programmi „Kodanike Euroopa“ (edaspidi „eelnenud **programmid**“).
- (3) Õiguse, õiguste ja väärtuste fond ja selle kaks asjaomast rahastamisprogrammi keskenduvad inimestele ja üksustele, kes aitavad hoida meie ühiseid väärtuseid, **võrdõiguslikkust**, õigusi ja rikkalikku mitmekesisust elavana ja dünaamilisena. Meie lõppeesmärk on toetada ja hoida meie õigustel põhinevat, võrdõiguslikku, **avatud, pluralistlikku**, kaasavat ja demokraatlikku ühiskonda. See tähendab aktiivset **ja suurema mõjuvõimuga** kodanikuühiskonda **kui olulist sidusrühma**, ja inimeste demokraatliku, kodaniku- ja ühiskondliku osalemise soodustamist ning Euroopa ühiskonna **rikkaliku mitmekesisuse arendamist**, mis põhineb meie **ühistel väärtustel**, ühisel ajalool ja mälul. **Euroopa Liidu** lepingu artiklis 11 **nõutakse**, et

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1381/2013, millega luuakse õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm aastateks 2014–2020 (ELT L 354, 28.12.2013, lk 62).

⁴ Nõukogu 14. aprilli 2014. aasta määrus (EL) nr 390/2014, millega kehtestatakse ajavahemikuks 2014–2020 programm „Kodanike Euroopa“ (ELT L 115, 17.4.2014, lk 3).

liidu institutsioonid **peaksid kodanikuühiskonnaga avatud, läbipaistvat ja korrapärast dialoogi ning annaksid** kodanikele ja esindusühendustele sobival viisil võimaluse teha teatavaks ja vahetada avalikult oma seisukohti liidu tegevuse kõigis valdkondades.

- (4) Euroopa Liidu toimimise lepinguga (edaspidi „ELi toimimise leping“) on ette nähtud vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomine, kus austatakse põhiõigusi ning liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone. **Õigusriigi põhimõtte, põhiõiguste ja demokraatia austamine ja edendamine liidus on eeltingimused kõigi aluslepingutes sätestatud õiguste ja kohustuste tagamiseks ning inimeste usalduse suurendamiseks liidu vastu. See, kuidas õigusriigi põhimõtet liikmesriikides rakendatakse, on oluline liikmesriikide ja nende õigussüsteemide vastastikuse usalduse tagamise seisukohalt.** Selleks võib liit võtta vastu meetmeid, mille abil arendada *tsiviil-* ja kriminaalasjades tehtavat õigusala koostööd ■ . Euroopa õigusruumi edasiarendamisel **tuleks kõigil tasanditel tagada ja edendada seda**, et austataks põhiõigusi ning ühiseid põhimõtteid ja väärtuseid, nagu mittediskrimineerimine, **võrdne kohtlemine harta artiklis 21 loetletud juhtudel, solidaarsus**, kõikidele inimestele tagatud tegelik juurdepääs õigusemõistmisele, õigusriik, **demokraatia ja** hästi toimiv sõltumatu kohtusüsteem.
- (5) Rahastamine peaks jääma üheks oluliseks vahendiks aluslepingutes seatud kaugemaleulatuva eesmärkide saavutamisel. Need tuleks saavutada muu hulgas seeläbi, et kehtestatakse paindlik ja tulemuslik õigusprogramm, mis peaks hõlbustama nende eesmärkide planeerimist ja rakendamist. **Programmi tuleks ellu viia kasutajasõbralikult (st kasutajasõbralik taotlus- ja aruandluskord) ja tuleks püüda saavutada tasakaalustatud geograafiline ulatus. Erilist tähelepanu tuleks pöörata sellele, et programm oleks kättesaadav iga liiki toetusesaajatele.**
- (6) Vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala järkjärguliseks loomiseks **kõigile** tuleb liidul võtta meetmeid, mis on seotud tsiviil- ja kriminaalasjades tehtava õigusala koostööga, mis põhineb kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttel, mis on liidus 15.–16. oktoobril 1999 Tampere toimunud Euroopa Ülemkogu kohtumisest alates õigusala koostöö nurgakivi. Vastastikune tunnustamine eeldab, et liikmesriikide vahel valitseb tugev usaldus. Selleks et hõlbustada vastastikust tunnustamist ja edendada vastastikust usaldust, on mitmes

valdkonnas võetud vastu meetmeid liikmesriikide õigusnormide lähendamiseks. Hästi toimiv õigusruum, kus on kaotatud takistused piiriüleste kohtumenetluste korraldamisele ja õiguskaitse kättesaadavusele piiriüleste juhtumite korral, on oluline ka majanduskasvu *ja edasise integratsiooni* tagamiseks. *Samal ajal on tõrgeteta toimiva siseturu ja liidu ühiste väärtuste toetamiseks vaja nõuetekohaselt toimivat Euroopa õigusruumi, tõhusat, sõltumatut ja kvaliteetset siseriiklikku õigussüsteemi ning suuremat vastastikust usaldust.*

- (6a) *Õiguskaitse kättesaadavus peaks hõlmama eelkõige kohtute, vaidluste lahendamise alternatiivsete meetodite ja selliste avalike teenistujate kättesaadavust, kellel on seadusest tulenev kohustus anda pooltele sõltumatut ja erapooletut õigushõu.*
- (7) Õigusriigi põhimõtete *igakülgne* järgimine *ja edendamine* on äärmiselt oluline tugeva vastastikuse usalduse saavutamiseks justiits- ja siseküsimuste valdkonnas, eelkõige tsiviil- ja kriminaalasjades tehtava tulemusliku õigusalase koostöö jaoks, mis põhineb vastastikusel tunnustamisel. Õigusriigi põhimõtte on üks ELi lepingu artiklis 2 sätestatud ühistest väärtustest ning ELi lepingu artikli 19 lõikes 1 ja põhiõiguste harta artiklis 47 kehtestatud tulemusliku õiguskaitse põhimõtte selle konkreetne väljendus. Õigusriigi põhimõtte edendamine, toetades püüdusi parandada riiklike õigussüsteemide sõltumatust, *lõbipaistvust, vastutust*, kvaliteeti ja tulemuslikkust, parandab vastastikust usaldust, mis on tsiviil- ja kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö jaoks hädavajalik. *Kohtusüsteemi sõltumatusel ja erapooletusel on põhiroll õiguses õiglasele kohtumenetlusele ja need on keskse tähtsusega Euroopa väärtuste kaitsmisel. Peale selle on mõistlike menetlusaegadega tõhusate õigussüsteemide olemasolu kõigi asjaosaliste õiguskindluse huvides.*
- (8) ELi toimimise lepingu artikli 81 lõike 2 punkti h ja artikli 82 lõike 1 punkti c järgi toetab liit kohtunike ja kohtutöötajate koolitust kui vahendit, millega parandada tsiviil- ja kriminaalasjades tehtavat õigusalast koostööd, mis põhineb kohtuotsuste ja õigusasutuste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttel. Õigusvaldkonna spetsialistide koolitamine on oluline vahend, mille abil kujundada ühine arusaamine sellest, kuidas õigusriigi põhimõtet *ja põhiõigusi* kõige paremini *rakendada ja* tagada. See aitab ehitada Euroopa õigusruumi, luues liikmesriikide õigusvaldkonna spetsialistide hulgas ühise õiguskultuuri. On äärmiselt oluline tagada õiguse

mittediskrimineeriv, korrektne ja ühtne kohaldamine liidus ning vastastikune usaldus ja mõistmine õigusvaldkonna spetsialistide vahel piiriülestes menetlustes.

Käesolevast programmist toetatavad koolitusmeetmed peaksid tuginema põhjalikele koolitusvajaduste hindamistele, neis peaks kasutatama modernset koolitusmetoodikat, need peaksid hõlmama piiriüleseid üritusi, kuhu on kaasatud eri liikmesriikide õigusvaldkonna spetsialistid, sisaldama aktiivset õppimist ja võrgustiku loomise elemente ning olema jätkusuutlikud. *Selliste meetmete hulka peaks kuuluma koolitus õigusterminoloogia, tsiviil- ja kriminaalõiguse, põhiõiguste, vastastikuse tunnustamise ja menetluslike tagatiste alal. Need meetmed peaksid hõlmama kohtunikele, juristidele ja prokuröridele mõeldud koolituse probleemide ja takistuste kohta, mis tekivad inimestel, kes puutuvad sageli kokku diskrimineerimisega või on haavatavas olukorras, näiteks naised, lapsed, vähemused, LGBTIQ-inimesed, puudega inimesed ning soolise vägivalla, koduvägivalla või lähisuhtevägivalla ja muud liiki isikutevahelise vägivalla ohvrid. Koolituse korraldamisse tuleks vahetult kaasata nende inimeste esindus- või tugiorganisatsioonid ning võimaluse korral ka need inimesed ise. Kuna naissoost kohtunikud on juhtivatel ametikohtadel alaesindatud, tuleks naissoost kohtunikke, prokuröre ja muid õiguselukutse esindajaid julgustada sellistel koolitustel osalema.*

(8a) *Käesolevas määruses tuleks mõistet „kohtunikud ja muud õigusalatöötajad“ tõlgendada laialt, nii et see hõlmaks kohtunikke, prokuröre, kohtu ja prokuratuuri töötajaid, samuti kõiki teisi õigusvaldkonna spetsialiste, kes on seotud õigusasutustega või osalevad muul viisil õigusemõistmisel, sõltumata nende riiklikust määratlusest, õiguslikust seisundist ja sisekorraldusest, näiteks juristid, notarid, kohtutäiturid, pankrotihaldurid, vahendajad, kohtutõlgid ja -tõlkijad, kohtueksperdid, vanglaametnikud ja kriminaalhooldusametnikud.*

(9) Õiguslane koolitus võib hõlmata erinevaid osalejaid, nagu liikmesriikide õigus-, kohtu- ja haldusasutused, akadeemilised asutused, õiguslase koolituse eest vastutavad riiklikud asutused, Euroopa tasandil tegutsevad koolitusorganisatsioonid või -võrgustikud või liidu õiguse kohtukoordinaatorite võrgustikud. Asutustele ja üksustele, kes tegutsevad Euroopa üldistes huvides õigusalatöötajate koolituse valdkonnas, nagu Euroopa õiguslase koolituse võrgustik (European Judicial Training Network – EJTN), Euroopa Õigusakadeemia (Academy of European Law –

ERA), Euroopa kohtunike nõukogude võrgustik (European Network of Councils for the Judiciary –ENCJ), Euroopa Liidu Kõrgema halduskohtu pädevusega Riiginõukogude ja Kõrgemate Kohtute Assotsiatsioon (Association of the Councils of State and Supreme Administrative Jurisdictions of the European Union – ACA-Europe), Euroopa Liidu ülemkohtute presidentide võrgustik (Network of the Presidents of Supreme Judicial Courts of the European Union – RPCSJUE) ja Euroopa Avaliku Halduse Instituut (European Institute of Public Administration – EIPA), peaks jääma ka edaspidi roll edendada kohtunike ja muude õigusallotajate koolitusprogramme, millel on tõeline Euroopa mõõde, ja seetõttu peaks neile andma piisavat rahalist toetust kooskõlas menetluste ja kriteeriumidega, mille komisjon on sätestanud käesoleva määruse kohaselt vastu võetud ■ tööprogrammides.

- (10) Programm peaks toetama EJTNi iga-aastast tööprogrammi. EJTN on peamine koolitaja õigusala valdkonnas. EJTN on erilises olukorras, sest on ELi tasandil ainus võrgustik, kuhu on koondunud liikmesriikide õigusallotajate koolitust pakuvad asutused. Tal on ainulaadsed võimalused korraldada uute ja kogunud kohtunike ja prokuröride vahetusi liikmesriikide vahel ning koordineerida riikide õigusallotajate koolitust pakuvate asutuste tööd selles osas, mis puudutab liidu õiguse allotajate koolituste korraldamist ja heade koolitustavade edendamist. Liidu tasandil pakutavad EJTNi koolitused on ka kvaliteetsed ja kulutõhusad. Lisaks osalevad kandidaatriikide õigusallotajate koolitust pakuvad asutused võrgustikus vaatlejatenä. ***EJTNi aastaaruanne peaks sisaldama pakutud koolituste käsitlevat teavet, mis esitatakse ka töötajate kategooriate lõikes.***
- (11) Programmi meetmed peaksid toetama ulatuslikumat kohtuotsuste ja õigusallotajate otsuste vastastikust tunnustamist ***tsiviil- ja kriminaalasjades, liikmesriikidevahelist usaldust*** ja õigusnormide vajalikku lähendamist, mis hõlbustab asjaomaste asutuste ■ vahelist koostööd, ***sh elektrooniliste vahendite kaudu. Samuti peaks see toetama üksikisiku õiguste kohtulikku kaitset tsiviil- ja kaubandusallotajades.*** Programm peaks ka ■ saavutama tsiviilõiguses suurema lähenemise, mis aitab kõigi tsiviilvaidluste poolte huvides kõrvaldada kohtu- ja kohtuväliste menetluste hea ja tõhusa toimimise takistused. Et soodustada liidu õiguse tulemuslikku täitmist ja praktilist kohaldamist tsiviilallotajades tehtava õigusallotajate koostöö valdkonnas, tuleks programmiga lisaks toetada nõukogu otsusega 2001/470/EÜ loodud tsiviil- ja kaubandusallotajate käsitlevat Euroopa õigusallotajate koostöö võrgustikku. ***Kriminaalasjades peaks programm aitama***

edendada ja rakendada eeskirju ja menetlusi, et tagada kohtuotsuste ja otsuste tunnustamine kogu liidus. See peaks hõlbustama koostööd ja aitama kõrvaldada hea koostöö ja vastastikuse usalduse takistused. Samuti peaks programm aitama parandada õiguskaitse kättesaadavust, edendades ja toetades kuriteoohvrite õigusi ning kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõigusi kriminaalmenetlustes.

- (12) Vastavalt ELi lepingu artikli 3 lõikele 3, harta artiklile 24 ja ÜRO 1989. aasta lapse õiguste konventsioonile tuleks programmiga toetada lapse õiguste kaitset ning integreerida lapse õiguste kaitse edendamine selle kõikide meetmete rakendamisse. *Selleks tuleks erilist tähelepanu pöörata meetmetele, mille eesmärk on laste õiguste kaitse tsiviil- ja kriminaalõiguse kontekstis, sealhulgas vanematega kinnipidamiskohtades kaasas olevate laste, vangistatud vanemate laste ja kriminaalmenetluses kahtlustatavate või süüdistatavate laste kaitse.*
- (13) Aastateks 2014–2020 loodud programmi raames oli võimalik korraldada liidu õigust puudutavaid koolitusi, eelkõige harta kohaldamisala ja kohaldamise kohta, ning need olid suunatud kohtunikele ja teistele õiguspraktikutele. Nõukogu tuletas oma 12. oktoobri 2017. aasta järeldustes harta kohaldamise kohta 2016. aastal meelde, kui oluline on suurendada teadlikkust harta kohaldamisest nii riiklikul kui ka liidu tasandil, sh poliitikakujundajate, õiguspraktikute ja õigussubjektide endi seas. Seepärast on põhiõiguste järjepidevaks integreerimiseks vaja suurendada rahalist toetust teadlikkuse suurendamise meetmetele, mille sihtrühmaks on lisaks õigusasutustele ja õiguspraktikutele ka muud avaliku sektori asutused.
- (14) ELi toimimise lepingu artikli 67 järgi peaks liit moodustama vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala, kus austatakse põhiõigusi ning õiguskaitse *diskrimineerimisvaba* kättesaadavus *kõigile* on esmatähtsal kohal. Selleks et hõlbustada tõhusat juurdepääsu õiguskaitsele ja edendada vastastikust usaldust, mis on äärmiselt oluline vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala korraldikuks toimimiseks, on vaja suurendada rahalist toetust muude kui *riikliku, piirkondliku ja kohaliku tasandi* õigusasutuste ja õiguspraktikute meetmetele ning kodanikuühiskonna organisatsioonide meetmetele, mis aitavad nende eesmärkide saavutamisele kaasa. *Eelkõige tuleks toetada meetmeid, mis hõlbustavad õiguskaitse tõhusat ja võrdset kättesaadavust inimestele, kes puutuvad sageli kokku diskrimineerimisega või on haavatavas olukorras. Oluline on toetada*

*kodanikuühiskonna organisatsioonide huvide edendamise*ga seotud tegevust, nagu võrgustike loomine, kohtuvaidlused, kampaaniad, teavitamine ja muu järelevalvetegevus. Sellega seoses on tähtis roll ka õigusvaldkonna spetsialistidel, kes on seotud õigusasutustega ja töötavad kodanikuühiskonna organisatsioonide heaks.

- (15) ELi toimimise lepingu artiklite 8 ja 10 kohaselt peaks programmi kõik meetmed toetama *soolise aspekti* ja *diskrimineerimisvastaste eesmärkide* arvessevõtmist **II**. *ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioonis kinnitatakse ka puudega inimeste õigust täielikule õigusvõimele ja õiguskaitse kättesaadavusele. Programmi vahe- ja lõpphindamise käigus tuleks hinnata soolist mõju, et selgitada välja, mil määral aitab programm saavutada soolist võrdõiguslikkust ja ega programm ei avalda soolisele võrdõiguslikkusele tahtmatut negatiivset mõju. Sellega seoses ja võttes arvesse programmi erieesmärkide meetmete erinevat olemust ja suurust, on tähtis, et kõik kogutud andmed esitataks võimaluse korral alati sugupoolte lõikes. Samuti on oluline anda toetuste taotlejatele teavet selle kohta, kuidas võtta soolist võrdõiguslikkust arvesse, sealhulgas vajaduse korral sootundliku eelarvestamise ja soolise mõju hindamise ning muude soolise aspekti arvessevõtmise vahendite kasutamise kohta. Ekspertide ja sidusrühmadega konsulteerimisel tuleks arvesse võtta soolist tasakaalu.*
- (15a) *Kõigi programmi meetmetega, kui see on asjakohane, tuleks ka toetada ja kaitsta ohvrite õigusi nii tsiviil- kui ka kriminaalasjades. Selleks tuleks erilist tähelepanu pöörata ohvrite kaitseks mõeldud mitmesuguste liidu vahendite paremale rakendamisele ja kooskõlastamisele ning meetmetele, mille eesmärk on parimate tavade vahetamine kohtute ja õiguspraktikute vahel, kes tegelevad vägivallajuhtumitega. Ühtlasi peaks programm toetama teadmiste parandamist ja kollektiivse õiguskaitse vahendite kasutamist.*
- (16) Käesoleva määrusega hõlmatud meetmed peaksid aitama luua Euroopa õigusruumi, *edendada õigussüsteemi sõltumatust ja tõhusust*, suurendada piiriülest koostööd ja võrgustikku, *kindlustada liikmesriikide kohtuvõimude vastastikust usaldust* ning saavutada liidu õiguse õige, sidusa ja järjepideva kohaldamise. Rahastamismeetmed peaksid aitama luua ka ühist arusaama liidu väärtustest ja õigusriigi põhimõttest, paremini tundma õppida Euroopa õigust ja poliitikat, jagada teadmisi ja parimaid

tavasid õiguslase koostöö vahendite kasutamisel kõigi asjaomaste sidusrühmade poolt, levitada **ja edendada** koostalitlusvõimelisi digilahendusi, mis toetavad sujuvat ja tõhusat piiriülest koostööd, ning looma liidu õiguse ja poliitika kujundamiseks, jõustamiseks ja **selle** nõuetekohase **mõistmise ja** rakendamise toetamiseks tugeva analüütilise aluse. Liidu sekkumine võimaldab neid meetmeid ellu viia järjepidevalt kogu liidus ning tekitab mastaabisäästu. Peale selle on liidul liikmesriikidest paremad võimalused lahendada piiriüleseid olukordi ning pakkuda vastastikuse õppe **ja parimate tavade jagamise** Euroopa platvormi.

- (16a) **Programm peaks aitama ka tõhustada koostööd liikmesriikide vahel, kui liidu õigusel on välismõõde, ja võttes arvesse väliseid tagajärgi, parandada õiguskaitse kättesaadavust ning hõlbustada kohtu- ja menetlusprobleemide lahendamist.**
- (17) Komisjon peaks tagama üldise sidususe, vastastikuse täiendavuse ja sünergia liidu organite, ametite ja asutuste, nt EUROJUSTi, **Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA)**, eu-LISA ja Euroopa Prokuratuuri tööga ning tegema kokkuvõtte teiste riiklike ja rahvusvaheliste osalejate tööst programmi eesmärkidega hõlmatud valdkondades.
- (18) On vaja tagada, et kõigi **õigusprogrammi** raames korraldatud meetmete ja **tegevuste elluviimisel järgitaks elujõulisust, nähtavust ning Euroopa lisaväärtuse juhtpõhimõtet ja usaldusväärset finantsjuhtimist**, et need täiendaksid liikmesriikide tegevusi ja oleksid kooskõlas liidu muude tegevustega. Liidu üldeelarve vahendite tõhusaks **ja tulemuspõhiseks** eraldamiseks tuleks püüelda järjepidevuse, vastastikuse täiendavuse ja koostoime poole selliste rahastamisprogrammidega, millega toetatakse teineteisega tihedalt seotud poliitikavaldkondi, eelkõige õiguse, õiguste ja väärtuste fondi ja seeläbi õiguste ja väärtuste programmi raames, ning programmi ja ühtse turu programmi, piirihalduse ja julgeoleku, eelkõige Varjupaiga- ja Rändefondi (Asylum and Migration Fund – AMIF) ja Sisejulgeolekufondi, strateegilise taristu, eriti digitaalse Euroopa programmi, **Euroopa Sotsiaalfond+**, programmi „Erasmus+“, teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi ning ühinemiseelse abi rahastamisvahendi ja LIFE-määruse⁵ vahel. **Õigusprogrammi rakendamine ei tohiks**

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1293/2013, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 614/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 185).

piirata, vaid peaks täiendama selliste liidu õigusaktide ja poliitika kohaldamist, mis käsitlevad liidu eelarve kaitsmist juhul, kui liikmesriikides esineb üldistunud puudusi õigusriigi toimimises.

- (19) Käesoleva määrusega kehtestatakse õigusprogrammile rahastamispakett, mis on Euroopa Parlamendile ja nõukogule iga-aastase eelarvemenetluse käigus peamine juhis [viide tuleb uue institutsioonidevahelise kokkuleppe alusel ajakohastada: Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vahel 2. detsembril 2013. aastal eelarvedistsipliini, eelarvealase koostöö ning usaldusväärse finantsjuhtimise kohta sõlmitud institutsioonidevahelise kokkuleppe⁶ punkti 17] tähenduses.
- (19a) ***Tuleks täiustada mehhanisme seose tagamiseks liidu rahastamispoliitika ja liidu väärtuste vahel, võimaldades komisjonil teha nõukogule ettepaneku kanda programmi üle vahendid, mis on liikmesriigile eraldatud eelarve jagatud täitmise raames, kui asjaomase liikmesriigi suhtes kohaldatakse liidu väärtustega seotud menetlusi. Liidu kõikehõlmav demokraatia, õigusriigi ja põhiõiguste mehhanism peaks tagama kõigi liikmesriikide tegevuse korrapärase ja võrdse läbivaatamise, millega tagatakse vajalik teave meetmete võtmiseks, et kaotada liikmesriikides üldised liidu väärtustega seotud puudused. Ühetaolise rakendamise tagamiseks ja võetavate meetmete olulist finantsmõju arvestades tuleks rakendamisevolitused anda nõukogule, kes peaks tegutsema komisjoni ettepaneku alusel. Et hõlbustada nende otsuste vastuvõtmist, mida on vaja tõhusate meetmete tagamiseks, tuleks kasutada kvalifitseeritud häälteenamust nõudvat pöördhääletust.***
- (20) Programmi suhtes kohaldatakse määrust (EL, Euratom) [uus finantsmäärus] (edaspidi „finantsmäärus“). Selles määruses sätestatakse liidu eelarve täitmise eeskirjad, sealhulgas eeskirjad toetuste, auhindade, hangete, eelarve kaudse täitmise, finantsabi, rahastamisvahendite ja eelarvetagatiste kohta.
- (21) Käesoleva määrusega ette nähtud rahastamisliikide ja eelarve täitmise viiside valikul tuleks lähtuda nende võimest saavutada meetmete erieesmärke ja tulemusi, võttes eelkõige arvesse kontrollidega seotud kulusid, halduskoormust, ***asjakohaste sidusrühmade ja sihtrühma kuuluvate toetusesaajate suutlikkust*** ning eeldatavat nõuete täitmata jätmisega seotud riski. Muu hulgas tuleks kaaluda kindlasummalisi

⁶ ELT C 373, 20.12.2013, lk 1.

makseid, ühtseid määrasid ja ühikuhindu, samuti kuludega sidumata rahalisi vahendeid, millele on osutatud finantsmääruse artikli 125 lõikes 1.

- (22) Vastavalt finantsmäärusele, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL, Euratom) nr 883/2013⁷, nõukogu määrusele (Euratom, EÜ) nr 2988/95⁸, nõukogu määrusele (Euratom, EÜ) nr 2185/96⁹ ja nõukogu määrusele (EL) 2017/1939¹⁰ tuleb liidu finantshuve kaitsta proportsionaalsete meetmetega, mis hõlmavad **programmi rahastamis- ja valikumenetluste täielikku läbipaistvust**, õigusnormide rikkumise ja pettuste ärahoidmist, avastamist, korrigeerimist ja uurimist, kadumaläinud, alusetult väljamakstud või ebaõigesti kasutatud vahendite sissenõudmist ja vajaduse korral halduskaristuste määramist. Eelkõige **peaks** Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) **korraldama** haldusjuurdlust, sealhulgas kohapealseid kontrole ja inspekteerimisi vastavalt määrusele (EL, Euratom) nr 883/2013 ning määrusele (Euratom, EÜ) nr 2185/96, et teha kindlaks, kas on esinenud pettust, korrupsiooni või muud liidu finantshuve kahjustavat ebaseaduslikku tegevust. Vastavalt määrusele (EL) 2017/1939 **peaks** Euroopa Prokuratuur **uurima** pettusi ja muid liidu finantshuve kahjustavaid kuritegusid ning **esitama** nendes süüdistusi, nagu on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2017/1371¹¹. Finantsmääruse kohaselt peab iga isik või üksus, kes saab liidu rahalisi vahendeid, tegema liidu finantshuvide kaitsel täielikult koostööd ja andma komisjonile, OLAFile, Euroopa Prokuratuurile ja Euroopa Kontrollikoja vajalikud õigused ja juurdepääsu ning tagama, et kolmandad isikud, kes on kaasatud liidu vahendite haldamisse, annaksid samaväärsed õigused.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. septembri 2013. aasta määrus (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusti ning millega tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 1073/1999 ja nõukogu määrus (Euratom) nr 1074/1999 (ELT L 248, 18.9.2013, lk 1).

⁸ Nõukogu 18. detsembri 1995. aasta määrus (EÜ, Euratom) nr 2988/95 Euroopa ühenduste finantshuvide kaitse kohta (EÜT L 312, 23.12.1995, lk 1).

⁹ Nõukogu 11. novembri 1996. aasta määrus (Euratom, EÜ) nr 2185/96, mis käsitleb komisjoni tehtavat kohapealset kontrolli ja inspekteerimist, et kaitsta Euroopa ühenduste finantshuve pettuste ja igasuguse muu eeskirjade eiramiste eest (EÜT L 292, 15.11.1996, lk 2).

¹⁰ Nõukogu 12. oktoobri 2017. aasta määrus (EL) 2017/1939, millega rakendatakse tõhustatud koostööd Euroopa Prokuratuuri asutamisel (ELT L 283, 31.10.2017, lk 1).

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuli 2017. aasta direktiiv (EL) 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT L 198, 28.7.2017, lk 29).

- (23) Kolmandad riigid, kes on Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmed, võivad liidu programmides osaleda koostöö raames, mis on kehtestatud EMP lepingu alusel, millega on ette nähtud programmide rakendamine selle lepingu kohase otsuse alusel. Kolmandad riigid võivad osaleda ka muude õiguslike vahendite alusel. Käesolevas määruses tuleks kehtestada erisätted, et anda vastutavale eelarvevahendite käsutajale, ***inimõiguste asutustele ja võrgustikele, sh inimõiguste kaitsmise eest vastutavatele liikmesriikide asutustele, mittediskrimineerimise ja võrdõiguslikkuse poliitika eest vastutavatele asutustele ja võrgustikele, ombudsmanidele, Euroopa Põhiõiguste Ametile (FRA), Euroopa Pettustevastasele Ametile (OLAF) ja Euroopa Kontrollikojale õigused ja juurdepääs, mida neil on vaja oma volituste täieulatuslikuks kasutamiseks ning koostöö ja koostöö edendamiseks. Peaks olema võimalik kaasata kolmandaid riike, eriti juhul kui nende kaasamine toetab programmi eesmärke, jälgides, et see vastab üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis reguleerivad nende riikide osalemist liidu programmides ning on kehtestatud asjaomastes raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või samalaadsetes kokkulepetes.***
- (24) Käesoleva määruse suhtes kohaldatakse horisontaalseid finantseeskirju, mille Euroopa Parlament ja nõukogu on võtnud vastu Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 322 alusel. Need eeskirjad on sätestatud finantsmääruses ja nendega määratakse eelkõige kindlaks toetuste, hangete, auhindade ja eelarve kaudse täitmise kaudu eelarve koostamise ja täitmise kord ning nähakse ette finantsjuhtimises osalejate vastutuse kontroll. ELi toimimise lepingu artikli 322 alusel vastuvõetud eeskirjad käsitlevad ka liidu eelarve kaitsmist, kui esinevad üldistunud puudused õigusriigi toimimises liikmesriikides, sest õigusriigi põhimõtete järgimine on usaldusväärse finantsjuhtimise ja tulemusliku ELi-poolse rahastamise oluline eeltingimus.
- (24a) ***Ettepanekuga võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus liidu eelarve kaitsmise kohta juhul, kui liikmesriikides esineb üldistunud puudusi õigusriigi toimimises, seatakse eesmärgiks anda liidule vahendid, mis aitaksid tal paremini kaitsta oma eelarvet, kui puudused õigusriigi põhimõtte järgimises kahjustavad või võivad kahjustada liidu finantshuvide usaldusväärset finantsjuhtimist. See peaks täiendama õigusprogrammi, millel on teistsugune ülesanne, nimelt toetada***

täiendavalt õigusriigi põhimõttel ja vastastikusel usaldusel rajaneva Euroopa õigusruumi arengut ning tagada, et inimesed saaksid oma õigusi kasutada.

- (25) Vastavalt [viide tuleb vajadusel ajakohastada vastavalt uuele otsusele ülemeremaade ja -territooriumide kohta: nõukogu otsuse 2013/755/EL¹² artiklile 94] on ülemeremaadel ja -territooriumidel asuvad isikud ja üksused rahastamiskõblikud, kui programmi eeskirjadest ja eesmärkidest ning võimalikest kokkulepetest liikmesriigiga, millega vastav ülemeremaa või -territoorium on seotud, ei tulene teisiti. ***Programmiga tuleb tagada, et sellised isikud ja üksused on oma rahastamiskõblikkusest piisavalt teadlikud.***
- (25a) ***Programm peaks aitama täita liidu ja selle liikmesriikide kohustust saavutada kestliku arengu eesmärgid, lähtudes nende olulisusest ja asjakohasusest.***
- (26) Programmiga kajastatakse kliimamuutusega toimetuleku olulisust kooskõlas liidu kohustustega Pariisi kokkuleppe täitmisel ja ÜRO kestliku arengu eesmärkide elluviimisel ning aidatakse integreerida kliimameetmeid ja saavutada üldeesmärki suunata 25 % ELi eelarvekulutustest kliimaeesmärkide toetamiseks. Asjakohased meetmed määratakse kindlaks programmi ettevalmistamise ja rakendamise käigus ning neid hinnatakse uuesti vahehindamise raames.
- (27) Vastavalt 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelise parema õigusloome kokkuleppe punktidele 22 ja 23 tuleb seda programmi hinnata teabe alusel, mis on kogutud konkreetse järelvalvekorra alusel, vältides samal ajal ülereguleerimist ja halduskoormust, eelkõige liikmesriikides. Asjakohasel juhul võib niisugune kord sisaldada ka mõõdetavaid näitajaid, mille alusel koguda tõendeid programmi mõju kohta kohapeal.
- (28) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks delegeerida komisjonile õigus võtta kooskõlas ELi toimimise lepingu artikliga 290 vastu õigusakte, milles käsitletakse artiklites 12 ja 14 ja II lisas osutatud näitajaid. On eriti oluline, et komisjon viiks oma ettevalmistava töö käigus läbi asjakohaseid konsultatsioone, sealhulgas ekspertide tasandil, ja et kõnealused konsultatsioonid

¹² Nõukogu 25. novembri 2013. aasta otsus 2013/755/EL ülemeremaade ja -territooriumide Euroopa Liiduga assotsieerimise kohta („ÜMTde assotsieerimise otsus“) (ELT L 344, 19.12.2013, lk 1).

viidaks läbi kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonidevahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega. Eelkõige selleks, et tagada delegeeritud õigusaktide ettevalmistamises võrdne osalemine, saavad Euroopa Parlament ja nõukogu kõik dokumendid liikmesriikide ekspertidega samal ajal ning nende ekspertidel on pidev juurdepääs komisjoni eksperdirühmade koosolekutele, millel arutatakse delegeeritud õigusaktide ettevalmistamist.

- (29) Selleks et tagada käesoleva määruse ühetaolised rakendamistingimused, tuleks komisjonile anda rakendamisvolitused. Neid volitusi tuleks teostada kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 182/2011¹³.
- (30) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokoll nr 22 artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva määruse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.
- (31) [Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 ning artikli 4a lõike 1 kohaselt on Iirimaa [oma ... aasta kirjaga] teatanud oma soovist osaleda käesoleva määruse vastuvõtmisel ja kohaldamisel, VÕI

Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1 ja 2 ning artikli 4a lõike 1 kohaselt, ja ilma et see piiraks kõnealuse protokoll artikli 4 kohaldamist, ei osale Iirimaa käesoleva määruse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav,]

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 2011. aasta määrus (EL) nr 182/2011, millega kehtestatakse eeskirjad ja üldpõhimõtted, mis käsitlevad liikmesriikide läbiviidava kontrolli mehhanisme, mida kohaldatakse komisjoni rakendamisvolituste teostamise suhtes (ELT L 55, 28.2.2011, lk 13).

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA MÄÄRUSE:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

Reguleerimise

Käesoleva määrusega kehtestatakse õigusprogramm (edaspidi „programm“).

Selles sätestatakse programmi eesmärgid, eelarve aastateks 2021–2027, liidupoolse rahastamise vormid ja sellise rahastamise eeskirjad.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. „kohtunikud ja muud õigusalatöötajad“ – kohtunikud, prokurörid **ning kohtu ja prokuratuuri töötajad**, samuti **muud** õigusasutustega seotud õigusvaldkonna spetsialistid ■ .

Artikkel 3

Programmi eesmärgid

1. Programmi üldeesmärk on aidata edasi arendada õigusriigi põhimõtet, **sealhulgas kohtusüsteemi sõltumatusel ja erapooletusel**, vastastikusel tunnustamisel ja usaldusel **ning õigusalasel koostööl** põhinevat Euroopa õigusruumi, **tugevdades seeläbi ka demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi**.
2. Programmi erieesmärgid on järgmised ■ :
 - a) hõlbustada ja toetada tsiviil- ja kriminaalasjades tehtavat õigusalast koostööd ning edendada õigusriigi põhimõtet **ja kohtusüsteemi sõltumatusel ja erapooletust**, muu hulgas toetades püüdlusi parandada riiklike õigussüsteemide **tõhusust** ja otsuste **tõhusat täitmist**,

- b) toetada ja edendada õigusosalast koolitust, et edendada ühist õigus-, kohtu- ja õigusriigikultuuri **ning käesoleva programmi seisukohalt oluliste liidu õigusaktide järjepidevat ja tõhusat rakendamist**;
- c) hõlbustada kõigi jaoks tõhusat ja **mittediskrimineerivat** juurdepääsu õiguskaitsele ja tõhusaid õiguskaitsevahendeid, sh elektrooniliste vahendite kaudu (**e-õiguskeskkond**), edendades tõhusaid tsiviil- ja kriminaalmenetlusi ning edendades ja toetades **kõigi** kuriteoohvrite õigusi ning kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõigusi kriminaalmenetlustes.

Artikkel 3a

Läbiv arvessevõtmine

Programmi kõikide meetmete rakendamisel püütakse edendada soolist võrdõiguslikkust, lapse õigusi, muu hulgas lapsesõbraliku õigusemõistmise abil, ohvrite kaitset ning võrdõiguslikkuse põhimõtte ja harta artiklis 21 loetletud põhjustel diskrimineerimise keelu tõhusat kohaldamist kooskõlas harta artikliga 51 ja selles ettenähtud piires.

Artikkel 4

Eelarve

- 1. Programmi rakendamise rahastamispakett aastatel 2021–2027 on 316 000 000 eurot 2018. aasta hindades (356 000 000 eurot jooksevhindades), mis on eelarvepädevale asutusele iga-aastase eelarvemenetluse käigus peamine juhis Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni vahel 2. detsembril 2013. aastal eelarvedistsipliini, eelarvealase koostöö ning usaldusväärse finantsjuhtimise kohta sõlmitud institutsioonidevahelise kokkuleppe punkti 17 tähenduses [viide tuleb uue institutsioonidevahelise kokkuleppe alusel ajakohastada].**
- 2. Lõikes 1 nimetatud summat võib kasutada programmi rakendamiseks antava tehnilise ja haldusabi jaoks, näiteks ettevalmistus-, järelevalve-, kontrolli-, auditeerimis- ja hindamistoiminguteks, sealhulgas ettevõtte infotehnoloogiasüsteemide jaoks.**
- 2a. Soolise võrdõiguslikkuse edendamisega seotud meetmete jaoks eraldatud eelarve esitatakse kord aastas.**

3. Ilma et see piiraks finantsmääruse kohaldamist, võivad esimesse tööprogrammi lisatud projektidest tulenevate meetmete kulutused olla rahastamiskõlblikud alates 1. jaanuarist 2021.
4. Vahendid, mis on liikmesriikidele eraldatud eelarve jagatud täitmise raames, võib liikmesriikide *või komisjoni* palvel programmi üle kanda. Komisjon haldab neid vahendeid otseselt finantsmääruse artikli 62 lõike 1 punkti a alusel . Võimaluse korral peetakse vahendite kasutamisel silmas asjaomase liikmesriigi huve.

Artikkel 5

Programmiga ühinenud kolmandad riigid

Programmis võivad osaleda järgmised kolmandad riigid:

- a) Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (EFTA) liikmed, kes on ühtlasi Euroopa Majanduspiirkonna (EMP) liikmed, vastavalt EMP lepingus sätestatud tingimustele;
- b) ühinevad riigid, kandidaatriigid ja potentsiaalsed kandidaatriigid vastavalt nende riikide liidu programmides osalemise üldpõhimõtetele ja üldtingimustele, mis on sätestatud vastavates raamlepingutes ja assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes samalaadsetes kokkulepetes, ning vastavalt eritingimustele, mis on sätestatud liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes;
- c) Euroopa naabruspoliitikaga hõlmatud riigid koosõlas nendele riikidele liidu programmides osalemiseks vastavates raamlepingutes, assotsiatsiooninõukogu otsustes või muudes sarnastes kokkulepetes kehtestatud üldpõhimõtete ja -tingimustega ning liidu ja nende riikide vahelistes lepingutes sätestatud eritingimustega;
- d) muud kolmandad riigid vastavalt tingimustele, mis on sätestatud erilepingus, millega reguleeritakse asjaomase kolmanda riigi osalemist liidu programmides, tingimusel et selle lepinguga
 - on tagatud õiglase tasakaal liidu programmides osaleva kolmanda riigi osamaksete ja saadava kasu vahel;

- on ette nähtud programmides osalemise tingimused, sealhulgas eri programmide osamaksete ja halduskulude kalkulatsioon. Need osamaksed loetakse vastavalt [uue finantsmääruse] [artikli 21 lõikele 5] sihtotstarbeliseks tuluks;
- ei anta kolmandale riigile otsustusõigust programmi üle;
- on kindlustatud liidu õigused tagada usaldusväärne finantsjuhtimine ja kaitsta oma finantshuve.

Artikkel 6

ELi rahastamise rakendamine ja vormid

1. Programmi rakendatakse eelarve otsese täitmise korras vastavalt finantsmäärusele või eelarve kaudse täitmise korras koostöös finantsmääruse artikli 62 lõike 1 punktis c osutatud asutustega.
2. Programmist võib anda rahalisi toetusi ükskõik millises vormis, mis on finantsmääruses ette nähtud.
3. [Risk, mis on seotud toetusesaajale määratud vahendite tagasinõudmisega, võib katta vastastikuse kindlustusmehhanismi osamaksetega ning neid osamakseid käsitatakse piisava tagatisena finantsmääruse tähenduses. Kohaldatakse määruse XXX [tagatisfondi määrusele järgnev määrus] [artikli X] sätteid].

Artikkel 7

Meetmete liik

Käesoleva määruse alusel võib rahastada meetmeid, mis aitavad kaasa artiklis 3 täpsustatud erieesmärkide saavutamisele. Rahastamiskõlblikud on eelkõige I lisas loetletud meetmed.

II PEATÜKK

TOETUSED

Artikkel 8

Toetused

Programmi raames antakse ja hallatakse toetusi kooskõlas finantsmääruse VIII jaotisega.

Artikkel 9

Kumulatiivne[, täiendav] ja kombineeritud rahastamine

1. Meede, mis on saanud toetust programmi alusel, võib saada toetust ka mõne muu liidu programmi alusel, sealhulgas eelarve jagatud täitmise alla kuuluvatest fondidest, tingimusel, et neist toetustest ei kaeta samu kulusid. [Kumulatiivne rahastamine ei tohi ületada meetme rahastamiskõblikke kogukulusid ja toetust muudest liidu programmidest võib arvutada proportsionaalselt].
2. Kui ühte meetet toetatakse rahaliselt programmist ja [ühissätete] määruse (EL) [XX] artiklis 1 osutatud eelarve jagatud täitmise alla kuuluvatest fondidest, rakendatakse seda meetet kooskõlas käesolevas määruses sätestatud eeskirjadega, sealhulgas põhjendamatult makstud summade sissenõudmist käsitlevate sätetega.
3. Meetmeid, mis on programmi raames rahastamiskõblikud ja mis vastavad teises lõigus osutatud tingimustele, võib ka rahastada eelarve jagatud täitmise alla kuuluvatest fondidest. Sellisel juhul kohaldatakse käesolevas määruses sätestatud kaasrahastamise määrade ja rahastamiskõblikkuse sätteid.

Esimeses lõigus osutatud meetmed peavad vastama järgmistele kumulatiivsetele tingimustele:

- a) neid on hinnatud programmi konkursikutse raames;
- b) nad vastavad selles konkursikutses kehtestatud kvaliteedi miinimumnõuetele;
- c) neid ei ole võimalik selle konkursikutse raames rahastada eelarvepiirangute tõttu.

Meetmeid rakendab [ühissätete] määruse (EL) [XX] artiklis [65] osutatud korraldusasutus kooskõlas selles määruses sätestatud tingimustega ja fondipõhiste normidega, sealhulgas finantskorrektsioone käsitlevate sätetega.

Artikkel 10

Rahastamiskõblikud üksused

1. Lisaks finantsmääruse [artiklis 197] sätestatud kriteeriumidele kehtivad lõigetes 2 ja 3 esitatud rahastamiskõblikkuse kriteeriumid.

2. Rahastamiskõlblikud on järgmised üksused:
 - a) juriidilised isikud, kes on asutatud mõnes järgmistest riikidest:
 - liikmesriik või sellega seotud ülemeremaa või -territoorium;
 - programmiga ühinenud kolmas riik;
 - b) iga juriidiline isik, kes on loodud liidu õiguse alusel, või iga rahvusvaheline organisatsioon.
3. **Programmist toetatakse** Euroopa õiguslase koolituse **võrgustiku alalise tööprogrammiga seotud kulusid ja selleks** võib anda tegevustoetust ilma konkursikutseta **kooskõlas finantsmäärusega**.

III PEATÜKK

PROGRAMMITÖÖ, JÄRELEVALVE, HINDAMINE JA KONTROLL

Artikkel 11

Tööprogramm

1. Programmi rakendatakse finantsmääruse artiklis 110 osutatud tööprogrammide kaudu.
2. Komisjon võtab tööprogrammi vastu **delegeeritud õigusaktiga**. Nimetatud **delegeeritud õigusakt** võetakse vastu kooskõlas artiklis 14 osutatud nõuandemenetlusega.

Artikkel 12

Järelevalve ja aruandlus

1. Näitajad, mille abil antakse aru artiklis 3 sätestatud programmi erieesmärkide saavutamisel tehtud edusammude kohta, on esitatud II lisas.
2. Selleks et tagada programmi eesmärkide saavutamisel tehtud edusammude tõhus hindamine, on komisjonil õigus võtta kooskõlas artikliga 14 vastu delegeeritud õigusakte, et arendada edasi järelevalve- ja hindamisraamistiku sätteid, sealhulgas II lisa muutmise kaudu, et näitajad läbi vaadata ja neid vajaduse korral täiendada.
3. Tulemusaruannete süsteem peab tagama, et programmi rakendamise ja tulemuste järelevalveks vajalikke andmeid kogutakse tõhusalt, tulemuslikult ja õigeaegselt.

Selleks kehtestatakse liidu rahaliste vahendite saajatele ja liikmesriikidele proportsionaalsed aruandlusnõuded.

Artikkel 13

Hindamine

1. Hindamised toimuvad piisavalt aegsasti, et nende tulemusi saaks kasutada otsustamisprotsessis.
2. Programmi vahehindamine toimub siis, kui programmi rakendamise kohta on piisavalt teavet, kuid mitte hiljem kui neli aastat pärast programmi rakendamise algust.
3. Programmi rakendamise lõpul, kuid mitte hiljem kui neli aastat pärast artiklis 1 nimetatud ajavahemiku lõppu viib komisjon läbi programmi lõpphindamise.
4. Komisjon edastab hindamiste tulemused koos oma tähelepanekutega Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele.

Artikkel 14

Delegeeritud volituste rakendamine

1. Komisjonile antakse õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte käesolevas artiklis sätestatud tingimustel.
2. Artiklis 12 osutatud õigus võtta vastu delegeeritud õigusakte antakse komisjonile kuni 31. detsembrini 2027.
3. Euroopa Parlament ja nõukogu võivad artiklis 12 osutatud volituste delegerimise igal ajal tagasi võtta. Tagasivõtmise otsusega lõpetatakse otsuses nimetatud volituste delegerimine. Otsus jõustub järgmisel päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas* või otsuses nimetatud hilisemal kuupäeval. See ei mõjuta juba jõustunud delegeeritud õigusaktide kehtivust.
4. Enne delegeeritud õigusakti vastuvõtmist konsulteerib komisjon kooskõlas 13. aprilli 2016. aasta institutsioonivahelises parema õigusloome kokkuleppes sätestatud põhimõtetega iga liikmesriigi määratud ekspertidega.

5. Niipea kui komisjon on delegeeritud õigusakti vastu võtnud, teeb ta selle samal ajal teatavaks Euroopa Parlamendile ja nõukogule.
6. Artikli 12 alusel vastu võetud delegeeritud õigusakt jõustub üksnes juhul, kui Euroopa Parlament ega nõukogu ei ole kahe kuu jooksul pärast õigusakti teatavakstegemist Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitanud selle suhtes vastuväidet või kui Euroopa Parlament ja nõukogu on enne selle tähtaja möödumist komisjonile teatanud, et nad ei esita vastuväidet. Euroopa Parlamendi või nõukogu algatusel pikendatakse seda tähtaega kahe kuu võrra.

Artikkel 15

Liidu finantshuvide kaitse

Kui kolmas riik osaleb programmis rahvusvahelise lepingu kohase otsuse alusel või muu õigusliku vahendi alusel, annab kolmas riik vastutavale eelarvevahendite käsutajale, Euroopa Pettustevastasele Ametile (OLAF) ja Euroopa Kontrollikoja vajalikud õigused ja juurdepääsu, et nad saaksid täielikult kasutada oma vastavaid volitusi. OLAFi puhul hõlmavad need õigused ka õigust korraldada juurdlusi, sealhulgas teha kohapealseid kontrolle ja inspekteerimisi, mis on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL, Euratom) nr 883/2013, mis käsitleb Euroopa Pettustevastase Ameti (OLAF) juurdlusi.

IV PEATÜKK ÜLEMINEKU- JA LÖPPSÄTTED

Artikkel 16

Teave, kommunikatsioon ja avalikustamine

1. Liidu rahaliste vahendite saajad tunnistavad liidu rahaliste vahendite päritolu ja tagavad selle nähtavuse (eriti meetmeid ja nende tulemusi reklaamides), andes eri sihtrühmadele, sealhulgas meediale ja üldsusele selle kohta sidusat, tulemuslikku ja proportsionaalset suunatud teavet.
2. Komisjon rakendab programmi ning selle meetmete ja tulemustega seotud teavitus- ja kommunikatsioonimeetmeid. Programmile eraldatud rahalised vahendid peavad ühtlasi aitama kaasa liidu poliitiliste prioriteetide tutvustamisele, niivõrd kui need on seotud artiklis 3 osutatud eesmärkidega.

Artikkel 17

Komiteemenetlus

1. Komisjoni abistab komitee. Nimetatud komitee on komitee määruse (EL) nr 182/2011 tähenduses ***ning seda abistavad asjaomased kodanikuühiskonna ja inimõiguste organisatsioonid. Komitees tagatakse sooline tasakaal ning vähemuste ja muude tõrjutud rühmade asjakohane esindatus.***
2. Käesolevale lõikele viitamisel kohaldatakse määruse (EL) nr 182/2011 artiklit 4.

Artikkel 18

Kehtetuks tunnistamine

Määrus (EL) nr 1382/2013 tunnistatakse kehtetuks alates 1. jaanuarist 2021.

Artikkel 19

Üleminekusätted

1. Käesolev määrus ei mõjuta määruse nr 1382/2013 alusel rakendatavate meetmete jätkumist või muutmist ning nimetatud määrust kohaldatakse nende meetmete suhtes kuni nende lõpetamiseni.

2. Programmi rahastamispaketist võib katta ka tehnilise ja haldusabi kulud, mis on vajalikud selleks, et tagada üleminek programmi ja sellele eelnenud, määruse (EL) nr 1382/2013 alusel vastu võetud programmi meetmete vahel.
3. Vajaduse korral võib kanda eelarvesse assigneeringuid ka pärast 2027. aastat, et katta artikli 4 lõikes 2 ette nähtud kulud, selleks et oleks võimalik hallata meetmeid, mis ei ole 31. detsembriks 2027 veel lõpule viidud.

Artikkel 20

Jõustumine

Käesolev määrus jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Käesolev määrus on tervikuna siduv ja liikmesriikides vahetult kohaldatav kooskõlas aluslepingutega.

....

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja

I LISA

Programmi meetmed

Artiklis 3 sätestatud programmi **üld- ja erieesmäärke püütakse saavutada** eelkõige järgmiste meetmete **toetamise** kaudu:

1. teadlikkuse suurendamine, teabe jagamine, et parandada liidu poliitika ja liidu õiguse, sh materiaal- ja menetlusõiguse, õigusosalase koostöö vahendite, Euroopa Liidu Kohtu asjaomase kohtupraktika ja võrdleva õiguse ning Euroopa ja rahvusvaheliste standardite tundmist, **sealhulgas eri õigusvaldkondade vaheliste suhete mõistmist**;
2. vastastikune õppimine heade tavade jagamise kaudu sidusrühmade vahel, et parandada oma teadmisi ja vastastikust arusaamist liikmesriikide tsiviil- ja kriminaalõigusest ning õigus- ja kohtusüsteemidest, sh õigusriigi põhimõtetest **ja õiguskaitse kättesaadavusest, ning vastastikuse usalduse parandamise kaudu**;
3. analüüsi- ja järelevalvemeetmed¹⁴, et õppida paremini tundma ja mõistma tõkkeid, mis võivad takistada Euroopa õigusruumi tõrgeteta toimimist, ning parandada liidu õiguse ja poliitika rakendamist liikmesriikides;
4. asjaomaste sidusrühmade koolitamine, et parandada liidu **õiguse ja** poliitika, sh materiaal- ja menetlusõiguse **ning põhiõiguste** tundmist, **liidu** õigusosalase koostöö vahendite kasutamist **ning** Euroopa Liidu Kohtu asjaomase kohtupraktika, õiguskeelega ja võrdleva õiguse tundmist;
5. info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) **ning e-õiguskeskkonna** vahendite arendamine ja hooldus, **võttes arvesse privaatsust ja andmekaitset**, et parandada info- ja kommunikatsioonitehnoloogia abil õigussüsteemide tõhusust ja nende vahelist koostööd, sh süsteemide ja rakenduste piiriülest koostalitlusvõimet;
6. peamiste Euroopa tasandi võrgustike ja Euroopa õigusosalaste võrgustike, sh liidu õiguse alusel loodud võrgustike suutlikkuse suurendamine, et tagada liidu õiguse tulemuslik kohaldamine ja jõustamine, edendada liidu õigust ja programmiga hõlmatud valdkondades poliitikaeesmäärke ja strateegiaid ning neid edasi arendada ■ ;

¹⁴ Siia alla kuuluvad näiteks andmete ja statistika kogumine; ühtsete meetodite ning vajaduse korral näitajate või võrdlusnäitajate väljatöötamine; uuringud, teadusuuringud, analüüsid ja küsitlused; hindamised; mõju hindamine; suuniste, aruannete ja õppematerjalide väljatöötamine ja avaldamine.

- 6a. *programmiga hõlmatud valdkondades tegutsevate kodanikuühiskonna organisatsioonide ja mittetulunduslike sidusrühmade toetamine, et suurendada nende tegutsemisvalmidust ja suutlikkust oma huvide eest seista ning tagada nende teenuste, nõustamise ja toetustegevuse piisav kättesaadavus kõigile kodanikele, tugevdades seeläbi ka demokraatiat, õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi;*
7. programmi tundmise ja selle tulemuste levitamise, ülekantavuse *ja läbipaistvuse* parandamine ning kodanike teavitamine nendest, sh *sidusrühmadele aruteluforumite korraldamise* kaudu.

II LISA

Näitajad

Programmi jälgitakse näitajate kogumi põhjal, et mõõta, mil määral programmi üld- ja erieesmärgid on saavutatud, püüdes minimeerida halduskoormust ja -kulusid. Selleks kogutakse *privaatsuse ja andmekaitse õigusi järgides* andmeid järgmiste peamiste näitajate kohta:

Programmist (sh EJTNi tegevustoetusega) rahastatud koolitusmeetmetes (sh töötajate vahetused, õppekõlastused, õpikojad ja seminarid) osalenud kohtunike ja õigusosalatöötajate arv
<i>Programmi raames toetust saanud kodanikuühiskonna organisatsioonide arv</i>
Andmevahetuste arv Euroopa karistusregistrite infosüsteemis (ECRIS)
Päringutabamuste arv e-õiguskeskkonna portaalis / lehekülgedel, mis pakuvad teavet piiriüleste <i>tsiviil- ja kriminaalasjade</i> kohta
Nende inimeste arv (<i>erieesmärkide kaupa</i>), kelleni on jõutud i) vastastikuse õppe ja heade tavade vahetamise kaudu; ii) teadlikkuse suurendamise, teavitamise ja teabe levitamise meetmete kaudu

Kõik andmed esitatakse võimaluse korral sugupoolte lõikes; programmi vahe- ja lõpphindamisel keskendutakse igale erieesmärgile ning neid käsitletakse ka soolise võrdõiguslikkuse seisukohalt ja hinnatakse mõju soolisele võrdõiguslikkusele.